

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра психології

На правах рукопису

ЛЯШКО АНЖЕЛА АРТУРІВНА

СТРАХИ ТА ТРИВОЖНІСТЬ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Спеціальність: **053** **«Психологія»**
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма **Психологія**
(назва)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня **магістра**

Науковий керівник:
**САМОЙЛОВ Олександр
Єжисвич,**
доктор психологічних наук,
професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 8 від 27.12.22

Завідувач кафедри

 Людмила ПРИСНЯКОВА

(підпис)

(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Дніпро, 2023

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра психології
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 053 «Психологія»
Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри психології

 Людмила ПРИСНЯКОВА

«10» лютого 2023 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЛЯШКО АНЖЕЛИ АРТУРІВНИ**

1. Тема роботи: «Страхи та тривожність у юнацькому віці».
2. Науковий керівник роботи: доктор психологічних наук, професор кафедри Самойлов Олександр Єжиєвич. Затверджені наказом вищого навчального закладу від «29» жовтня 2022 року № 4
3. Строк подання роботи на кафедру: 14.02.2023р.
4. Мета кваліфікаційної роботи: дослідження показників кількісних та якісних, які свідчать про прояви тривожності і страху у студентів ВНЗ.
5. Завдання кваліфікаційної роботи
  - проаналізувати літературні джерела по темі тривожності та страхів в юнацькому віці;
  - виявити поняття та особливості формування і прояву тривожності і страхів;
  - отримати кількісні показники прояву сформованих страхів та фобій, тривожності з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей особистості;
  - підібрати методики, які адекватні меті дослідження;
  - провести емпіричне дослідження;
  - проаналізувати отримані результати і сформулювати висновки.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з\п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вступ	Жовтень 2022 р.	виконано
2.	I Розділ	Листопад 2022 р.	виконано
3.	II Розділ	Грудень 2022 р.	виконано
4.	III Розділ	Січень 2023 р.	виконано
5.	Робота в цілому	Лютий 2023р.	виконано

Науковий керівник _____

Олександр САМОЙЛОВ

Здобувач вищої освіти _____

Анжела ЛЯШКО

Дата видачі завдання 29.09.2022 р.

АНОТАЦІЯ

Ляшко А.А. Страхі та тривожність у юнацькому віці / Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 053 Психологія (освітньо-професійна програма «Психологія»). ВНПЗ ДГУ, Дніпро, 2023.

Зміст анотації

Проблема страхів становить інтерес для психологічної науки і є надзвичайно актуальною та важливою для вирішення цілої низки питань: успішна адаптація юнаків до навчання у ВНЗ, формування адекватної самооцінки, попередження виникнення невротичних проявів та ін.

Отже, актуальність теми визначається необхідністю вивчення генезису, форм і проявів страхів з огляду на необхідність їх своєчасної корекції.

Дослідження полягає в тому, що його результати розширюють наукове уявлення про прояви емоційної сфери студента, де страх як психічний стан детермінований соціально-психологічними факторами, актуалізованими на важливому етапі професіоналізації особистості; а також дозволяють на теоретичній основі визначити нестандартні підходи до вивчення схильності до певних видів страху і стратегіям оволодіння зі страхом в соціальній групі студентів залежно від соціально-психологічного типу особистості; розроблений підхід служить базисом для нових наукових розробок в галузі соціальної психології освіти; крім того, показують дослідне поле в таких галузях як соціальна психологія особистості у професійній діяльності та соціальна психологія організацій.

ABSTRACT

Lyashko A.A. Fears and anxiety in youth / Qualifying work for obtaining an educational degree "master" in the specialty 053 Psychology (educational and professional program "Psychology". VNPZ DSU, Dnipro, 2023.

Abstract content

The problem of fears is of interest to psychological science and is extremely relevant and important for solving a number of issues: the successful adaptation of young men to study at universities, the formation of adequate self-esteem, the prevention of the occurrence of neurotic manifestations, etc.

Consequently, the relevance of the topic is determined by the need to study the genesis, forms and manifestations of fears, given the need for their timely correction.

The theoretical significance of the study lies in the fact that its results expand the scientific understanding of the manifestations of the student's emotional sphere, where fear as a mental state is determined by socio-psychological factors that are actualized at an important stage of personality professionalization; and also allow you to theoretically determine non-standard approaches to the study of propensity to certain types of fear and strategies for mastering fear in a social group of students, depending on the socio-psychological type of personality; the developed approach serves as a basis for new scientific developments in the field of social psychology of education; in addition, they show an experimental field in such areas as the social psychology of the individual in professional activities and the social psychology of organizations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1 ПРОБЛЕМА СТРАХІВ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАКОРДОННИХ ПСИХОЛОГІВ.....	18
1.1 Страхи, види страхів, підходи до визначення страхів.....	18
1.2 Підходи до дослідження в зарубіжній і вітчизняній психології.....	34
1.3 Класифікація страхів.....	48
Висновки до розділу 1.....	57
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЯВУ СТРАХІВ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	62
2.1. Методи та методики емпіричного дослідження.....	62
2.2 Учасники емпіричного дослідження	66
2.3 Результати емпіричного дослідження та їх аналіз.....	67
2.4 Корекційна робота щодо подолання страхів у студентів.....	96
Висновки до розділу 2.....	102
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	105
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Емоційна сфера людини завжди була в центрі особливої уваги вітчизняних психологів, оскільки освіта формує певне емоційне ставлення до навколишнього світу, головним чином до цінностей, стандартів та ідеалів суспільства, яке вона передбачає. Емоційний розвиток — природний процес, що має певну логіку і, в кінцевому рахунку, завдяки загальній логіці розвитку особистості дитини, діяльності, в якій відбуваються емоційні процеси, змінюються також деталі взаємодії дитини зі світом. До того ж на його основі розвивається особлива психічна діяльність — емоційна уява. Останній являє собою злиття афективних і когнітивних процесів, характерних для людських емоцій (Л.С. Виготський). Ця емоційно-пізнавальна діяльність, крім інтелектуальної, спочатку складається як зовнішня і потребує зовнішньої підтримки її реалізації (зорове сприйняття, приклад інших людей, оцінка).

Важливість вивчення вікових характеристик емоційної сфери особистості виникає з тісного взаємозв'язку між емоційним та інтелектуальним розвитком. Е.І. Янкіна відзначає, що проблеми в емоційному розвитку людини призводять до того, що людина не може використовувати інші навички, особливо інтелект, для подальшого розвитку. У молодих людей з емоційними розладами переважають негативні емоції, такі як біль, страх, гнів, сором і огида. Вони мають високий рівень тривоги і рідко виражають позитивні емоції. Ступінь розвитку інтелекту успішних людей відповідає середнім величині за тестом Векслера. Страх — це емоція, яка виникає в ситуаціях, коли під загрозою біологічного або соціального існування індивіда і звертається до джерела реальної або уявної небезпеки. Страх — це афективний стан розуму, що передчуває небезпеку, при якому реальна небезпека загрожує від зовнішнього і невротичного об'єкта, від попиту драйву. На відміну від болю та інших видів страждань, викликаних фактичною дією небезпечних факторів, тривога виникає, коли вони

проростають. Підлітковість і підлітковість традиційно вважаються складнішою стадією розвитку, ніж середнє дитинство. Це момент фізичних, пізнавальних та емоційних перетворень, які приносять дитину до повноліття. Крім того, змінюються соціальні вимоги, які батьки, однолітки, вчителі та сама громада розміщують на дитині. З одного боку, цей складний період характеризується негативними проявами, дисгармонії у формуванні особистості, розчиненням раніше сформованої системи інтересів дитини. З іншого боку, молодість характеризується багатьма позитивними факторами: Підвищується самостійність дитини, стосунки з іншими дітьми та дорослими стають різноманітнішими та змістовнішими, значно розширюється сфера його діяльності тощо. Головне, що для цього періоду характерне входження дитини в якісно нову соціальну позицію, в якій він формує своє свідоме ставлення до себе як до члена суспільства.

Формування повноцінної активної особистості має ґрунтуватися, насамперед, на підвищенні самоповаги дітей, усвідомленні самоповаги, поваги до себе та віри у власну силу. Дитину слід вважати відмінною від інших. Однак страх іноді стає перешкодою для формування повноцінної особистості. Ніхто не переживав цього почуття. Страх, тривога, тривога, турбота — ті ж емоційні якості, притаманні нашому психічному життю, як радість, радість, гнів, здивування, смуток. Певною мірою страх і емоційність у публічному дискурсі, відповідальній експертизі, зустрічі з уповноваженою особою знайомі практично кожному. Певною мірою цей страх відіграє позитивну роль: Він вимагає мобілізації існуючих ресурсів, підготовки до перегляду та підвищення почуття відповідальності. Але трапляється і те, що страх набуває зовсім іншої природи і, замість мобілізації ресурсів, призводить до його блокади, уповільнюючи будь-яку форму соціальної активності і забезпечуючи багато неприємних вражень. Тому важливо, що занепокоєння не є причиною неадекватності, ізоляції, недовіри та відчуження підлітка від суспільства..

Вивчення феномену страхів безпосередньо пов'язане з вивченням проблеми емоцій, яка ще недостатньо розвинена в психологічній науці. Деякі аспекти проявів емоційної особистості, в тій чи іншій формі пов'язані з появою страхів, вивчалися в працях авторів: Н.С. Аболін, П.К.Анохін, А.М. Ананьєв, С.М. Бреслава, В.К.Вілюнаса, Б.і.Додонова, О.В. Запорожець, Є.П.Ільїн та інші. Основні аспекти розгляду проблеми страхів окреслені в працях зарубіжних авторів, таких як: Холл С., Грос К., Штерн В., Селлі Д., Мак-дугалл, Уотсон Д., Бюлер К., Изард К., Фрейд З., Фрейд А., Адлер А., Хорні У., Саллівен Г.С., Роджерс К., Келлі Д. та багато інших. У вітчизняній психології проблема страхів розглядалася в працях: Каптерева П.Ф., Зінківського В.Д., Гарбузова В.І., Гріншпуна І.Б., Захарова. А.І., Мухіної В.С., А.С.Співаковського, Г.Еберлейн, Н.С.Жуковської, В.А.Гурьєвой, Т.П.Сімсона, М.П.Чередникової, В.В.Лебединського, В.Л.Леві та багатьох інших. Аналіз спеціальної літератури показує, що проблема страху була детально вивчена на психофізіологічному, соціопсихологічному та соціофілософському рівнях. Слід зазначити, що найбільше досліджень присвячено дитячим страхам (Л. Ібожович, 1968, 1972; М. І. Буянов, 1984; В. І. Гарбузов, 1990; Н. С. Жуковський, 1971; А. І. Сахаров, 2000; Д. Н. Ісаєва, 1975; В. Р. Кисловська 1980; И.С.Кон, 1980, 1989; Е.В.Новікова, 1988; Б.І.Кочубей, 1988; ВЛПетрунек, 1984; И.Е .Плотінекс, 1991; А.М.Прихожан, 1994; А. С. Співаковська, 2000; Л.Н.Таран, 1984, 1991; Н. Н. Толстих, 1990; Г.Еберлейн, 1981 і ін.), а також страху як психопатологічному явищу (О. Ранк, 2001; С.М. Ушаков, 1974; З. Фрейд, 1989; І. К. Мясіщев, 1960; Б.Д. Карвасарский, 1982 і ін.). Поширенням соціофілософського аспекту проблеми страхів стала дослідницька тематика в.а.Андрусенка, А.О.Прохорова, С.С.Сізова та інших. Велика кількість досліджень зарубіжних психологів присвячена вивченню проблеми страхів (Д Бретт, о.Кондаш, Д.Лейн, Р.Май, Е.Міллер, Б.Філліпс, Л.Хевсов).

Проблема страхів становить інтерес для психологічної науки і є надзвичайно актуальною та важливою для вирішення цілої низки питань:

успішна адаптація юнаків до навчання у ВНЗ, формування адекватної самооцінки, попередження виникнення невротичних проявів та ін.

Отже, актуальність теми визначається необхідністю вивчення генезису, форм і проявів страхів з огляду на необхідність їх своєчасної корекції.

Об'єкт дослідження: емоційна сфера особистості.

Предмет дослідження: страхи та тривожність у юнацькому віці.

Мета дослідження: отримати показники кількісні та якісні, які свідчать про прояви тривожності і страху у студентів ВНЗ.

Гіпотеза дослідження: припущення про існування вікових, гендерних та особистісних особливостей формування та прояву тривожності і страхів у юнацькому віці.

Згідно мети дослідження та сформульованої гіпотези ми вирішували слідує **завдання:**

- проаналізувати літературні джерела по темі тривожності та страхів в юнацькому віці;

- виявити поняття та особливості формування і прояву тривожності і страхів;

- отримати кількісні показники прояву сформованих страхів та фобій, тривожності з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей особистості;

- підібрати методики, які адекватні меті дослідження;

- провести емпіричне дослідження;

- проаналізувати отримані результати і сформулювати висновки.

Аналіз спеціальної літератури показує, що проблема страху вельми детально досліджена на психофізіологічному, соціально-психологічному і соціально-філософському рівні. Необхідно відзначити, що більша частина досліджень присвячена дитячим страхам (Л.І.Божовіч, 1968, 1972; М.І.Буянов, 1984; В.І.Гарбузов, 1990; Н.С.Жуковская, 1971; А.И.Захаров, 2000 ; Д.Н.Исаева, 1975; В.Р.Кісловская, 1980; И.С.Кон, 1980, 1989; Е.В.Новікова, 1988; Б.І.Кочубей, 1988; ВЛПетрунек, 1984; И.Е .Плотінекс, 1991;

А.М.Прихожан, 1994; А. С. Співаковська, 2000; Л.Н.Таран, 1984, 1991; Н. Н. Толстих, 1990; Г.Еберлейн, 1981 і ін.), а також страху як психопатологічному явищу (О. Ранк, 2001; С.М. Ушаков, 1974; З. Фрейд, 1989; І. К. Мясіщев, 1960; Б.Д. Карвасарский, 1982 і ін.).

Методологічною основою дослідження є:

- Концептуальні положення філософії, що розкривають проблеми існування страху і тривоги в історії людства (Е.Банка, С. Кьєркегор, Дж.Локк, Р. Нібур, Б.Паскаль, Б.Спиноза, П.Тілліх, М.Хайдеггер та ін.) ;

- Фундаментальні ідеї вітчизняної та зарубіжної психології в області психології емоцій (П.К.Анохин, Ф.Б.Березін, В.К.Вшпонас, Л.С.Виготський, Д. Айке, Дж.Боулбі, Дж.Греї, І. Дафі, К.Ізард, А.Н.Леонтьєв, О.Маурер, СЛ.Рубінштейн, П.В.Симонов, Ч.Д.Спілбергер, СТомкінс, П.М.Якобсон та ін.);

- Праці з психології страху (Д.Айке, В.М.Астапов, Ф.Б.Березін, Р. Мей, Ч.Д.Спілбергер, З.Фрейд, К.Хорни, і ін.), Праці з психопрофілактике страхів (Л.С.Акопян, Ф.Б.Березін, А.И.Захаров, К.Ізард, А.Маслоу, З.Фрейд та ін.);

- Теоретичні підходи до соціально-психологічного дослідження особистості (Г.В. Акопов, Г.М.Андреева, Е.С.Кузьмін, Д.Майерс, В.М.Мініяров, В.Н.Мясіщев, БД.Паригін, В.А.Ядов, Н.Н.Ярушкін та ін.).

Методи та методики дослідження.

В нашому дослідженні ми використовуємо три групи методів:

1. Теоретичні методи. Ця група методів використовується для аналізу літературних джерел. Ми проаналізували і зіставили літературні джерела та виявили особливості понять тривога, тривожність, страхи, фобії, прояви страхів і фобій.

2. Група методів – емпіричні, які використовуються для психодіагностики прояву фобій та страхів. (Особистісний опитувальник Г.Айзенка. Тест на темперамент ЕРІ; Шкала особистісної на ситуативної тривожності Ч.Спілбергера; Шкала депресії Бека; Шкала диференційних емоцій ШДЕ; Чотирьохмодальний емоційний опитувальник Л.Рабінович. Методика

Відношення до смерті і страх смерті. Методика Страх перед успіхом М.Хорнер.)

3. Математико-статистичні. Для виявлення вікових, статевих і індивідуально-типологічних особливостей. Для цього ми використовуємо метод середніх значень.

Наукова новизна дослідження:

- Спрямованість страхів студентів під час навчання в університеті (основні страхи — соціальні, з яких перше місце займає страх, пов'язаний з освітньою діяльністю: Страх перед іспитами, страх перед відповідальністю, страх перед учителем і страх перед публікою, по-друге - страхи, пов'язані зі змінами в особистому житті і страх перед злочинністю, по-третє - страх перед бідністю);

- Було виявлено взаємозв'язок між рівнем особистої тривоги та інтенсивністю прояву страху у студентів з різними типами соціально-психологічної особистості (студенти з дитячою соціально-психологічною особистістю типів, тривожні та інтровертовані мають високий рівень особистої тривоги, тому вони переживають більш інтенсивні страхи; Студенти з чутливим і гармонійним соціально-психологічним типом особистості мають середній рівень особистої тривоги і тому страхи середньої інтенсивності; представники домінантного і конформістського типу особистості мають низький рівень особистої тривоги і рідко переживають страх);

- Встановлено взаємозв'язок між страхами і соціально-психологічними типами особистості (гармонійний соціофізіологічний тип особистості не асоціювався зі страхами; встановлено позитивну кореляцію між чутливим соціопсихологічним типом особистості і страхом павуків і змій, злочином, страхом іспитів; було виявлено позитивну кореляцію між типом інтровертованої особистості і страхом павуків і змій, злочинності, босів, хвороб серця, майбутнього, перед іспитами, війною, глибиною, страхами, пов'язаними з сексуальною функцією; була виявлена негативна кореляція між

конформістським типом особистості і страхом темряви, злочинів, босів, хвороб серця, війни, страх замкнутого простору; була встановлена позитивна кореляція між домінуючим типом особистості і страхом старості, бідності, смерті, висот, страху перед негативними наслідками хвороби близьких, а також негативна кореляція зі страхом серцевих захворювань; встановив на позитивній кореляції між типом особистості дітей і страхом ом ом безумством, до начальства, до відповідальності, страху перед хворобою близьких, змін в особистому житті, страху говорити на публіці; була встановлена позитивна кореляція між тривожним типом особистості і страхом темряви, змінами в особистому житті, бідністю, війною, страхом хвороби і страхами, пов'язаними з сексуальною функцією);

- Студенти з різними типами соціально-психологічної особистості, швидше за все, бояться співзвучних стратегій (для студентів з гармонійним соціально-психологічним типом особистості характерним є використання ідентифікації; для чутливих — турбота; для інтровертів — репресії; для домінуючих і конформістів — заперечення і перекомпенсація; для інфантильних — регресія; за тривогу - відмазані. При цьому загальною захисною стратегією для всіх видів соціально-психологічної особистості, крім конформіста, є репресії).

Теоретична значимість дослідження полягає в тому, що його результати розширюють наукове уявлення про прояви емоційної сфери студента, де страх як психічний стан детермінований соціально-психологічними факторами, актуалізованими на важливому етапі професіоналізації особистості; а також дозволяють на теоретичній основі визначити нестандартні підходи до вивчення схильності до певних видах страху і стратегіям оволодіння зі страхом в соціальній групі студентів залежно від соціально-психологічного типу особистості; розроблений підхід служить базисом для нових наукових розробок в галузі соціальної психології освіти; крім того, показують дослідне поле в таких галузях як соціальна психологія особистості у професійній діяльності та соціальна психологія організацій.

Практична значущість дослідження визначаються реальними можливостями використання його результатів у соціальній психології освіти, оскільки вони вирішують поточні питання, пов'язані з професійно-технічною підготовкою фізичної особи в умовах вищої школи; а також дозволяють реалізувати диференційований підхід у вивченні страхів і захисних стратегій у студентів з різними соціально-психологічними типами особистості; відкривають нові можливості для розвитку програм, які сприяють корекції страху, враховуючи індивідуальні характеристики.

Полігоном дослідження являється ВНЗ.

Структура роботи: вступ, два розділи - теоретичний та емпіричний, висновки, список літературних джерел, додатки.

Робота містить: 19 таблиць, 11 рисунків, 120 літературних джерел.

Ключові слова: страх, тривога, хвилювання, передумови страхів, фобії.

ВИСНОВКИ

Страхи-це негативні, емоційні та неприємні переживання. Зазвичай вони виконують захисну функцію (самозбереження), тому необхідні для правильного розвитку особистості і побудови поведінки. Емоції страху виникають у відповідь на загрозову дію. Страх-це реакція на небезпеку, почуття небезпеки.

Практично кожна людина відчуває тривогу перед майбутньою зустріччю, розмовою з іншими людьми, від яких в тій чи іншій мірі залежить результат його справи. Багато хто боїться виступати публічно. Ці нормальні соціальні страхи доставляють деякі незручності, але їх наявність не "перекриває доступ кисню": люди можуть досить успішно вчитися і робити кар'єру після подолання цих страхів. Якщо це не соціальний страх, а соціофобія, то прояви і наслідки набагато серйозніше. Люди з соціальною фобією відчувають постійний і необґрунтований фіксований страх перед соціальними ситуаціями. Цей сильний страх може буквально "укласти в клітку": перетворити людину в раба своєї фобії, ізолювати його від взаємодії. У деяких яскравих випадках соціальної фобії люди втрачають роботу і стають ув'язненими..

На основі вивченого матеріалу можна виділити два типи вродженого страху (ген статміну також був названий "геном страху" через роль білка в роботі структур мозку, пов'язаних з емоціями, насамперед мигдалини та її сполук). Порушення структури фосфорилування статміну спостерігається при шизофренії та хворобі Альцгеймера) та біологічному (патологічному, біологічному, невротичному, віковому, виправданому та невивиправданому).

Проведені дослідження підтвердили висунуту гіпотезу і показали, що у формуванні та прояві тривожності і страхів у молоді існують вікові, гендерні та особистісні особливості.

Починаючи з 1960 року, списки об'єктів страху часто використовувались як шкали з класифікацією ступеня страху. Кількість людей з цим страхом на 1000 осіб. Пік страхів припадає на вік 17-20 років. На цьому піку:

- 650 чоловік / 1000 чоловік-боязнь висоти, грози, змій і соціальних ситуацій.

- 100 осіб / 1000 осіб. - Страх смерті, ран, самотності.

- 50-77 чол. / 1000 чол.-боязнь уколів, лікарі.

Ось чому можна стверджувати, що вікові особливості певною мірою впливають на прояви страхів.

Повідомлення М. Хорнера в 1960 році привернуло увагу всіх психологів шокуючою інформацією: існуванням нового типу страху: страху успіху. Ця тенденція більш актуальна для жінок, ніж для чоловіків, і містить в попередньому порядку деякі положення:

1. Страх успіху пов'язаний з домінуючим становищем у професії чоловіків або жінок (жінкам незручно, коли вони досягають успіху в сфері діяльності, в якій домінують чоловіки).;

2. Страх успіху пов'язаний з ситуацією формування особистого життя (жінки вважають, що їх успіх може перешкодити формуванню міжособистісних відносин, тобто чоловікам буде не по собі поруч з інтелектуальною і успішною жінкою);

3. Страх успіху, як і страх невдачі, впливає на прояв особистості в повній мірі, оскільки показує, що успішні-це люди, які вміють рівномірно розподіляти свої зусилля протягом усього часу, а невдахи-це самі неефективні люди, які не знають, як визначити мету. і вибирати дії для досягнення цієї мети;

4. Саморуїнвання в досягненні ефективності виглядає як крах кар'єри і вказує на неможливість почати все спочатку. Сама поразка виступає в якості компонента, який лягає на плечі людини і пов'язує його страхом..

Це свідчення гендерної специфіки та прояву страху.

Крім того, можна стверджувати, що анкети залежать не тільки від сприйняття ситуації і ставлення до часу, але і від індивідуальних типологічних особливостей і домінуючих емоцій. Інтроверти є найбільш фаталістичними, а екстраверти найбільш схильні уникати і погоджуватися уникнути фатального розвитку ситуації. Середній рівень страху смерті серед студентської молоді становить 90,13%, що є дуже високим показником, що свідчить про жахливу реальність сьогодення. Таке ставлення до смерті важливо при коригуванні управління переживаннями і проявами страху в практичній діяльності психолога при формуванні картини світу і життя (позитивної або негативної). Наше надсвідомість ставиться до життя так, ніби ми безсмертні. Ось чому люди спокійно дивляться телепередачі, присвячені смерті. Але є і конструктивний страх, який невіддільний від життя, коли страх смерті проявляється як інстинкт самозбереження. Іноді здається, що страх зникає, але під впливом кон'юнктури та політичної кон'юнктури виникає відчужений стан, незалежний від особистості. Таким чином, саме молодь в сучасному суспільстві потребує кваліфікованої допомоги фахівця. Страх смерті може мати не тільки негативні наслідки для життя людини, але і покращувати її. У певному сенсі страх змушує людину гостріше відчувати і цінувати свої щасливі моменти, стимулює активність і не дозволяє відкладати життя на потім. Це спонукає людину глибше вивчати свою природу і рухатися до істинного існування, визначати сенс свого існування, визначати сенс своєї духовності.